

ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ...

..η οικονομική κρίση και η θέση της χώρας μας σε καθεστώς επιτήρησης από τους πιστωτές της, βρήκε ήδη αποδυναμωμένο το συνδικαλιστικό κίνημα την ώρα της «μητέρας των μαχών» κατά του Μνημονίου, δεν κερδίζονται εργατικοί αγώνες με τόσο χαμηλή συμμετοχή των εργαζομένων στα συνδικάτα και τις δραστηριότητες τους. Τα εργατικά σωματεία πρωτοεμφανίστηκαν ως οργανώσεις επαγγελματικής αλληλεγγύης και διεκδίκησης μετά τη βιομηχανική επανάσταση, δηλ. στην Αγγλία, κυρίως στο δεύτερο πρώτο μισό του 19ου αιώνα, μετά την νομική αναγνώριση των εργατικών ενώσεων το 1871, η ανάπτυξη του συνδικαλισμού ήταν πλέον ραγδαία. Ανάλογες κινήσεις εργατικής αυτοοργάνωσης έγιναν και σε άλλες βιομηχανικές χώρες.

Τα πρώτα σπέρματα συνδικαλισμού στη χώρα μας εμφανίστηκαν στο τέλος του 19ου αιώνα που είχαν καθαρά συντεχνιακό χαρακτήρα και στις αρχές του 20ου αιώνα δημιουργήθηκαν διάφορα εργατικά κέντρα. Το 1918 ιδρύθηκε η ΓΣΕΕ, η οποία εκείνη τη χρονική περίοδο ήταν στενά συνδεδεμένη με το σοσιαλιστικό-εργατικό κίνημα.

Σταθμοί στη ιστορία των εργατικών αγώνων στην Ελλάδα ήταν:

Οι αγώνες των καπνεργατών της δεκαετία του '30 με κορύφωση τον Μάη της Θεσσαλονίκης το 1936. Η άνθηση του κινήματος των εργοστασιακών σωματείων στα τέλη της δεκαετίας του '70.

Η υιοθέτηση του Νόμου 1264/82 που αναδιοργάνωσε εκ βάθρων το συνδικαλιστικό κίνημα, καθώς και οι εξελίξεις του 1989 όταν για πρώτη φορά μετά το 25ο πανεργατικό συνέδριο εκπροσωπήθηκαν όλες οι πολιτικές τάσεις στη διοίκηση της ΓΣΕΕ.

Στην βάση βρίσκονται τα πρωτοβάθμια σωματεία στο δεύτερο βαθμό βρίσκονται δύο μορφές συνδικαλιστικής έκφρασης τα εργατικά κέντρα και οι ομοσπονδίες και στην κορυφή είναι η τριτοβάθμια συνομοσπονδία για τον ιδιωτικό τομέα η ΓΣΕΕ και για τους δημόσιους υπάλληλους η ΑΔΕΔΥ. Ο συνδικαλισμός στην Ελλάδα την τελευταία τριακονταετία διαχωρίστηκε σε δύο ταχύτητες καθώς βασιζόταν κυρίως σε έναν ισχυρό πυλώνα του δημοσίου και των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, και έναν ασθενικό πυλώνα του ιδιωτικού τομέα.

Τα εργατικά συνδικάτα διαθέτουν δομή και δράση που εντοπίζεται κυρίως στο εσωτερικό της χώρας άσκηση πίεσης στις εργοδοτικές οργανώσεις και τις επιχειρήσεις, πολιτικές πιέσεις στην κυβέρνηση. Σε πολλές περιπτώσεις τα όργανα λήψης αποφάσεων βρίσκονται εκτός του βεληνεκού των συνδικαλιστικών αγώνων, ενώ τα ευρωπαϊκά συνδικάτα, παρά την αλληλεγγύη που αναμφίβολα επιδεικνύουν, δεν ασχολούνται με στενά εθνικά ζητήματα.

Όσο οι εργαζόμενοι αποστρέφονται τα συνδικάτα, τα θεωρούν διεφθαρμένους και γραφειοκρατικούς μηχανισμούς και δεν συμμετέχουν ενεργά στις δράσεις τους είναι φανερό ότι δύσκολα θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για δυνατότητα αποτελεσματικής διεκδίκησης και ιδίως σε συνθήκες ύφεσης και υψηλής ανεργίας.

Η «Αλλαγή» του 1981 επιφύλαξε έναν νέο πρωτόγνωρο ρόλο για τα εργατικά συνδικάτα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 οι εργασιακές σχέσεις στη χώρα εμπλουτίστηκαν με μια σειρά από νομοθετήματα (Ν.1264/82, Ν. 1365/83, Ν. 1767/88, Ν. 1876/90), τα οποία επιπλέον συνοδεύτηκαν από ισχυρή πολιτική βούληση για συμμετοχή των εκπροσώπων των εργαζομένων στα κέντρα λήψης των αποφάσεων

Παρά τις ενδοσυνδικαλιστικές κόντρες που εμφανίστηκαν στη ΓΣΕΕ την περίοδο 1985-1988, τα συνδικάτα βρέθηκαν στο τέλος εκείνης της δεκαετίας με ισχυρές δυνατότητες πολιτικής

πίεσης.

Η αυξημένη πρόσβαση των εργατικών συνδικάτων στην εξουσία προκάλεσε πολλαπλές επιδράσεις: αυξημένη διείσδυση των πολιτικών κομμάτων στη ζωή των συνδικάτων και, ισχυρότατος ρόλος των εργατικών συνδικάτων στα εσωτερικά των κομμάτων. Με απλά λόγια, ένα συνδικαλιστικό στέλεχος είχε αυξημένες πιθανότητες να σταδιοδρομήσει στην πολιτική αν προερχόταν από ένα μεγάλο εργατικό συνδικάτο, και αντίστροφα η σταδιοδρομία ενός πολιτευτή θα διευκολύνονταν σε σημαντικό βαθμό αν ο ενδιαφερόμενος είχε στήριξη από κάποια εργατικά σωματεία. Κάπως έτσι οδηγηθήκαμε στο φαινόμενο των συνδικαλιστών που έγιναν πολιτικοί, αλλά αυτό δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο.

Παρά τις αδιαμφισβήτητες αδυναμίες δε πρέπει να υποτιμήσουμε και τα επιτεύγματα του συνδικαλισμού τα τελευταία τριάντα χρόνια, καθώς η κοινωνική διάσταση και συνοχή της Ελλάδας του 2010 ήταν πολύ πιο προηγμένη από εκείνη του 1980.

Όλα τα πολιτικά κόμματα έχουν το καθένα το δικό του μερίδιο ευθύνης για τη διάβρωση των εργατικών συνδικάτων από κομματικές σκοπιμότητες.

Απλώς, φαίνεται πως τα κόμματα της κεντροαριστεράς αντιλήφθηκαν νωρίτερα την αξία της χρησιμοποίησης των συνδικάτων για την οικειοποίηση πολιτικών- κομματικών οφελών, ενώ η κεντροδεξιά ακολούθησε λίγο αργότερα.

Είναι, πάντως, γεγονός πως η σύγκρουση των ρόλων του συνδικαλιστικού και του κομματικού στελέχους στα ίδια πρόσωπα, δεν οδήγησε πάντοτε στην καλύτερη δυνατή ισορροπία και σε μερικές περιπτώσεις έπληξε καιρία την ανεξαρτησία των συνδικάτων, ένας συνδικαλιστής θα είναι πολύ πιο αποτελεσματικός στο ρόλο του, αν αφουγκράζεται καθημερινά το σφυγμό και το κλίμα του χώρου εργασίας.

Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει να υποτιμηθεί το γεγονός ότι οι ανάγκες της σύγχρονης συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης απαιτούν την παρουσία έμπειρων και καταρτισμένων επαγγελματικών στελεχών που θα ασχολούνται πλήρως αν όχι αποκλειστικά με τα έργα των συνδικάτων. Η εποχή του ακτιβιστή εργατικού αντιπροσώπου με την τραγιάσκα που επιβάλλει την απεργία με απαγόρευση εισόδου σε όσους διαφωνούν με την απεργία καλώς η κακώς έχει παρέλθει και τα συνδικάτα χρειάζονται και στελέχη καλά καταρτισμένα. Είναι στο χέρι των ίδιων των εργαζομένων (που εκλέγουν τους εκπροσώπους τους) να βρουν τη χρυσή τομή ανάμεσα στις δύο αυτές αναγκαιότητες και να εκλέξουν εκείνους που θα είναι δίπλα τους στο εργοστάσιο, το κατάστημα ή στο γραφείο. Δυστυχώς για πολλά χρόνια το σύστημα των εργασιακών σχέσεων είχε μπει στον αυτόματο πιλότο. Ελάχιστοι εργαζόμενοι εκπροσωπούνταν και δραστηριοποιούνταν στα εργατικά συνδικάτα. Όλοι ωφελούνταν από τις συνδικαλιστικές κατακτήσεις, κυρίως διαμέσου θεσμών, όπως η επέκταση των συλλογικών συμβάσεων και στα μη μέλη των εργατικών οργανώσεων και ο μηχανισμός της διαιτησίας, που διασφάλιζε ότι ελάχιστο ακόμη και με μηδενικό εργατικό αγώνα. Αυτή η κατάσταση δημιούργησε μια αδράνεια στους απλούς μισθωτούς, τους «καθήλωσε στον καναπέ τους» και τους εμπόδισε να αντιληφθούν εγκαίρως τα μακροπρόθεσμα οφέλη από τη συνδικαλιστική οργάνωση ιδίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όπως η περίοδος που διανύουμε. Επομένως, η οικονομική κρίση και η θέση της χώρας μας σε καθεστώς επιτήρησης από τους πιστωτές της, βρήκε ήδη αποδυναμωμένο το συνδικαλιστικό κίνημα την ώρα της «μητέρας των μαχών» κατά του Μνημονίου. Ας γίνει σαφέστατο: δεν κερδίζονται εργατικοί αγώνες με τόσο χαμηλή συμμετοχή των εργαζομένων στα συνδικάτα και τις δραστηριότητες τους, με τόσο αδύναμο

συνδικαλιστικό κίνημα!

Όσον αφορά τους νέους εργαζόμενους η αλήθεια είναι ότι η σχέση τους με τα εργατικά συνδικάτα ήταν και είναι κακή, οι νέοι εργαζόμενοι στην πλειοψηφία τους δεν συνέρρευσαν στις γραμμές των συνδικάτων αδιαφορώντας για τη συνδικαλιστική δράση, ενώ και τα συνδικάτα μερικές φορές δεν απέφυγαν να ανεχθούν -έστω και σιωπηρά- παράδοξες εκτροπές σε βάρος του νεότερου εργατικού δυναμικού, όπως ήταν η διάκριση των εργαζομένων σε «νέους και παλιούς» με διαφορετικά ασφαλιστικά δικαιώματα, ο καθορισμός χαμηλότερου κατώτατου μισθού για τους εργαζόμενους κάτω των 25 ετών κ.λπ.

Σε μια περίοδο ύφεσης και εκρηκτικής ανεργίας, στην οποία η πρόσβαση στην εργασία από δικαίωμα μετατρέπεται σε προνόμιο, η αναγκαιότητα να έρθουν πιο κοντά οι νέοι με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και το αντίστροφο είναι μονόδρομος.

Όσο κι αν πολλές φορές τα συνδικάτα φαίνονται αναποτελεσματικά κι ελάχιστα γοητευτικά, είναι ο μοναδικός αμυντικός μηχανισμός που διαθέτει η γενιά των 300 και 400 ευρώ μέσα στο «ολοκαύτωμα της αγοράς εργασίας».

Εξάλλου, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, οι παραβιάσεις του θεσμικού πλαισίου είναι στην ημερήσια διάταξη. Η απουσία αποτελεσματικών και ευέλικτων μηχανισμών ελέγχου είναι περισσότερο από εμφανής και τα συνδικάτα πρέπει να πιέσουν όσο μπορούν προς την άσκηση ελέγχων από τις Επιθεωρήσεις Εργασίας.

Τα εργατικά συνδικάτα υπάρχουν γιατί ο μεμονωμένος εργαζόμενος διαθέτει πολύ ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη για να επηρεάσει τις αποφάσεις που σχετίζονται με την εργασία του.

Επειδή ακριβώς το τοπίο της αγοράς εργασίας χωρίς τα εργατικά συνδικάτα ή όποιον άλλον μηχανισμό εκπροσώπησης των εργαζομένων φέρει το μέλλον θα είναι εξαιρετικά αφιλόξενο, η ανάγκη για συλλογική δράση θα γίνει περισσότερο αντιληπτή από τους μισθωτούς στο μέλλον.

Είναι αλήθεια ότι η συζήτηση περί των συνδικαλιστών που κάνουν κατάχρηση των συνδικαλιστικών αδειών και απουσιάζουν συστηματικά από τη θέση εργασίας τους, μερικές φορές -ιδίως στο δημόσιο τομέα- είναι βάσιμη.

Ο νόμος 1264/82 προέβλεψε τη δυνατότητα των αντιπροσώπων των εργαζομένων να απέχουν κάποιο χρονικό διάστημα από την εργασία τους προκειμένου να ασκήσουν τα συνδικαλιστικά τους καθήκοντα πιο αποτελεσματικά. Αυτό δεν είναι κατ' ανάγκη κακό, εκτός αν ξεπερνά το μέτρο, ένας συνδικαλιστής θα είναι πολύ πιο αποτελεσματικός στο ρόλο του, αν αφουγκράζεται καθημερινά το σφυγμό και το κλίμα του χώρου εργασίας. Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει να υποτιμηθεί το γεγονός ότι οι ανάγκες της σύγχρονης συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης απαιτούν την παρουσία έμπειρων και καταρτισμένων επαγγελματικών στελεχών που θα ασχολούνται πλήρως αν όχι αποκλειστικά με τα έργα των συνδικάτων. Δυστυχώς για πολλά χρόνια το σύστημα των εργασιακών σχέσεων είχε μπει στον αυτόματο πιλότο. Ελάχιστοι εργαζόμενοι (ιδίως στον ιδιωτικό τομέα) εκπροσωπούνταν και δραστηριοποιούνταν στα εργατικά συνδικάτα.

Αυτή η κατάσταση δημιούργησε μια αδράνεια στους απλούς μισθωτούς, τους «καθήλωσε στον καναπέ τους» και τους εμπόδισε να αντιληφθούν εγκαίρως τα μακροπρόθεσμα οφέλη από τη συνδικαλιστική οργάνωση ιδίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όπως η περίοδος που διανύουμε.

Σε μια περίοδο ύφεσης και εκρηκτικής ανεργίας, στην οποία η πρόσβαση στην εργασία από

δικαίωμα μετατρέπεται σε προνόμιο, η αναγκαιότητα να έρθουν πιο κοντά οι νέοι στις συνδικαλιστικές οργανώσεις και το αντίστροφο είναι μονόδρομος.

Ακόμη κι αν τα ελληνικά συνδικάτα πάσχουν, ακόμη κι αν μπορούν να καταλογιστούν πολλά σε πρόσωπα και καταστάσεις που παρεισέφησαν στη δράση τους, το μέγα ερώτημα είναι πώς θα διαμορφωνόταν το σκηνικό στην αγορά εργασίας χωρίς έναν μηχανισμό προώθησης των συμφερόντων των εργαζομένων.

Σήμερα που κλονίζονται τα ιερά και τα όσια της εργασίας, η χώρα έχει περισσότερο από ποτέ άλλοτε την ανάγκη ενός ισχυρού εργατικού συνδικαλισμού, που όμως θα είναι απαλλαγμένος από τις κακοδαιμονίες του παρελθόντος και θα μπορεί να συμμετέχει ως αξιόπιστος συνομιλητής στις εθνικές και τις ευρωπαϊκές διαδικασίες κοινωνικού διαλόγου. Τα συνδικάτα οφείλουν να προσανατολιστούν πολύ λιγότερο στη διατήρηση συντεχνιακών επιδιώξεων και μικροσυμφερόντων και να παρέχουν υπηρεσίες προς τα μέλη τους όπως είναι η νομική αντιπροσώπευση και προστασία, η πληροφόρηση, η εκπαίδευση και κατάρτιση.